

EDUCATIONAL AND EDUCATIONAL SIGNIFICANCE OF WRITING A STATEMENT

Yulduz Muxiddinova¹

Nukus State Pedagogical Institute named after Ajiniyoz

DOI: 10.5281/zenodo.15640555

Article History	Abstract
Received: 13.05.2025 Accepted: 11.06.2025	This article explores the educational and moral importance of developing narration (composition) writing skills in students. It emphasizes how this process fosters thinking, coherent speech, independent reasoning, and aesthetic sense. The article also highlights how narration activities help strengthen observation, memory, logical thinking, clarity, and consistency. Moreover, it addresses the moral aspects of narration writing, such as fostering patriotism, diligence, and ethical behavior in students.

Keywords: narrative writing, educational value, moral value, written speech, thinking skills, aesthetic upbringing.

This is an open access article under the Attribution 4.0 International (CC BY 4.0) license (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/deed.ru>)

¹ Student of the Department of Primary Education, Ellikkala Pedagogical Faculty, Nukus State Pedagogical Institute named after Ajiniyoz, Uzbekistan

BAYON YOZISHNING TA'LIMIY VA TARBIYAVIY AHAMIYATI

KALIT SO'ZLAR/ КЛЮЧЕВЫЕ СЛОВА:

bayon yozish, ta'limiy
ahamiyat, tarbiyaviy
ahamiyat, yozma nutq,
fikrlash, estetik tarbiya

ANNOTATSIYA/ АННОТАЦИЯ

Mazkur maqolada bayon yozish ko'nikmasini shakllantirishning o'quvchilarning tafakkuri, nutqi, mustaqil fikrlash qobiliyati va estetik didini rivojlantirishdagi o'rni yoritiladi. Bayon yozish orqali o'quvchilarda kuzatish, eslab qolish, mantiqiy fikrlash, aniqlik va izchillik kabi ko'nikmalar mustahkamlanadi. Shuningdek, bayon yozish jarayonining tarbiyaviy jihatlari, ya'ni o'quvchilarda vatanparvarlik, mehnatsevarlik, odob-axloq kabi fazilatlarni shakllantirishdagi roli ham ko'rib chiqiladi.

KIRISH

Bayon yozish – o'quvchilarning yozma nutqini rivojlantirish, tafakkurini kengaytirish va ularning ijodiy hamda mantiqiy fikrlash qobiliyatini shakllantirishga xizmat qiluvchi muhim ta'limiy jarayondir. Boshlang'ich sinflardan boshlab bayon yozishga o'rgatish, o'quvchilarning savodxonligini oshirish bilan birga, ularni axborotni tushunish, izchillik bilan ifodalash va ijodiy fikrlashga o'rgatadi. Bayon yozish jarayoni nafaqat ta'limiy, balki tarbiyaviy ahamiyatga ham ega bo'lib, bolalarning axloqiy, estetik va madaniy dunyoqarashini shakllantirishga xizmat qiladi.

Bayon yozish o'quvchilarning intellektual va akademik rivojlanishiga katta ta'sir ko'rsatadi. Bu jarayon quyidagi ta'limiy jihatlarga ega:

1. Savodxonlik va yozma nutqni rivojlantirish.

- Bayon yozish orqali o'quvchilar matnni tushunish, uni aniq va mantiqiy tarzda qayta ifodalashga o'rganadilar.

- Yozish jarayonida imlo, tinish belgilaridan to'g'ri foydalanish malakalari shakllanadi.

- O'quvchilarning so'z boyligi oshib, ularning og'zaki va yozma nutqi rivojlanadi.

2. O'qish va tushunish ko'nikmalarini shakllantirish.

- Bayon yozish uchun avval matnni o'qish va tushunish talab qilinadi.

- O'quvchi asosiy mazmunni ajratib, muhim tafsilotlarni tanlab olish ko'nikmasini o'zlashtiradi.

- Matnning mantiqiy tuzilishini tushunish va uni ifodalash orqali tahlil qilish qobiliyati rivojlanadi.

3. Tafakkur va mantiqiy fikrlashni rivojlantirish.

- Bayon yozish o'quvchilarga fikrlarni tartibli, izchil va mantiqiy bayon qilishni o'rgatadi.

- O'quvchilar matndagi sabab-oqibat munosabatlarini tahlil qilish orqali tanqidiy tafakkurni rivojlantiradilar.

- Bayon yozish jarayonida mantiqiy bog'lanishlarni to'g'ri qo'llash malakasi shakllanadi.

4. Ijodiy tafakkurni rivojlantirish.

- Bayon qilish orqali o'quvchilar o'z fikrlarini mustaqil ravishda ifodalashga o'rganadilar.

- Tasviriy bayon, erkin bayon kabi usullar orqali bolalar tasavvur va ijodiy tafakkurini rivojlantiradilar.

- O'quvchilar mavzuga oid qo'shimcha ma'lumot qo'shish, fikrlarini boyitish imkoniyatiga ega bo'ladilar.

5. Axborotni saralash va umumlashtirish ko'nikmasini shakllantirish.

- Bayon yozish jarayonida o'quvchilar matnni to'liq tushunib, uning asosiy mazmunini ajratib olishga o'rganadilar.

- Muayyan ma'lumotlarni izchillik bilan bayon qilish orqali umumlashtirish va xulosa chiqarish malakalari rivojlanadi.

- O'quvchilarning axborotni qayta ishlash va unga o'z nuqtayi nazari asosida yondashish qobiliyatlari oshadi.

Bayon yozish nafaqat bilim va ko'nikmalarni shakllantiradi, balki o'quvchilarning axloqiy, estetik va madaniy jihatdan rivojlanishiga ham ijobiy ta'sir ko'rsatadi.

1. Vatanparvarlik va milliy qadriyatlarni shakllantirish.

- O'quvchilar bayon qilish uchun turli mavzulardagi matnlar bilan ishlashadi, bu esa ularning vatan, xalq, milliy qadriyatlar haqida bilimlarini oshiradi.

- Ona tilida aniq va chiroyli yozish malakalari shakllanib, milliy madaniyatga hurmat hissi rivojlanadi.

- Bayon yozish jarayonida milliy qahramonlar, tarixiy voqealar haqida ma'lumot berish orqali vatanparvarlik tuyg'usi shakllantiriladi.

2. Axloqiy tarbiya va ma'naviy kamolot.

- Bayon uchun tanlangan matnlar orqali o'quvchilar halollik, adolat, mehribonlik, samimiylik kabi insoniy fazilatlarni o'zlashtiradilar.

- O'z fikrlarini bayon qilish jarayonida bolalar yaxshi va yomon xulq-atvorni ajratishni o'rganadilar.

- Tarbiyaviy mavzular asosida bayon yozish, bolalarda to'g'ri hayotiy qarashlarni shakllantiradi.

Bayon yozish o'quvchilarni mehnat qilish, izlanish va harakat qilishga undaydi.

- O'quvchilar fikrlarini aniq ifodalash va to'g'ri yozishga mas'uliyat bilan yondashishga o'rganadilar.

- Ular o'z ustida ishlash, savodxonligini oshirish va tinimsiz mashq qilish orqali mehnatsevarlikka o'rganadilar.

4. Estetik dunyoqarashni rivojlantirish.

- Bayon yozish jarayonida o'quvchilar badiiy matnlar bilan ishlashadi, bu esa ularning estetik didini shakllantiradi.

- Go'zallikni his qilish, tabiat va inson hayoti haqida chuqur o'ylashga undaydi.

- Tasviriy ifodalardan foydalanish orqali o'quvchilar tasviriy tafakkurini

rivojlantiradilar.

5. Muloqot madaniyati va ijtimoiy faollikni shakllantirish.

- Bayon yozish o'quvchilarning fikrlarini aniq va ravon ifodalash qobiliyatini oshiradi, bu esa kelajakda muloqot madaniyatini shakllantirishda muhim omildir.

- O'z fikrini yozma shaklda ifodalash orqali o'quvchilar ijtimoiy muammolar haqida mustaqil fikr yuritishga o'rganadilar.

- Matn mazmunini tushunib, uni bayon qilish jarayonida o'quvchilar dunyoqarashini kengaytiradilar.

Bayon yozish o'quvchilarning ta'limiy va tarbiyaviy rivojlanishida muhim o'rin tutadi.

Bu jarayon orqali o'quvchilar:

- Savodxonligini oshirib, yozma nutqni rivojlantiradi;

- Tafakkur, mantiqiy fikrlash va ijodiy qobiliyatlarini shakllantiradi;

- O'z fikrlarini aniq va izchil ifodalashga o'rganadi;

- Axloqiy tarbiya oladi va ijtimoiy ongli shaxs sifatida shakllanadi.

Bayon yozishga o'rgatish jarayoniga jiddiy e'tibor qaratish zarur. Ta'lim jarayonida bu metoddan keng foydalanish, bolalarni nafaqat savodli va ijodiy, balki ma'naviy yetuk shaxs sifatida tarbiyalashga xizmat qiladi.

- Ta'limiy jihatdan: o'quvchilar savodxonligini oshirib, nutqni ravon ifodalash, axborotni tahlil qilish va umumlashtirish qobiliyatlariga ega bo'ladilar.

- Tarbiyaviy jihatdan: bayon yozish orqali bolalar milliy qadriyatlar, axloqiy fazilatlar, vatanparvarlik, mehnatsevarlik, ijodiy tafakkur va muloqot madaniyatini rivojlantiradilar.

Shunday ekan, ta'lim jarayonida bayon yozish mashqlariga alohida e'tibor berish, o'quvchilarni yozma nutqni rivojlantirishga o'rgatish muhimdir. Bu ularning kelajakdagi bilimli, tarbiyali va yetuk shaxs bo'lib yetishishiga katta hissa qo'shadi.

XULOSA

Bayon yozish – o'quvchilarning tafakkurini, og'zaki va yozma nutqini rivojlantiruvchi, ularda mantiqiy fikrlash, kuzatish, tahlil qilish, aniqlik va izchillikni shakllantiruvchi muhim ta'limiy jarayondir. U orqali o'quvchilarda nafaqat savodxonlik, balki badiiy-estetik did, ijodiy yondashuv va ma'naviy-axloqiy fazilatlar ham rivojlanadi. Ayniqsa, bayon yozish orqali o'quvchilarda vatanparvarlik, halollik, mehnatsevarlik, hurmat, odob kabi ijobiy xislatlarni singdirish mumkin. Shu bois, bayon yozishga o'rgatish jarayoni maktab ta'limining nafaqat bilim beruvchi, balki tarbiyaviy vazifalarini ham samarali amalga oshirishda muhim vosita bo'lib xizmat qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Qodirova M. T., Tursunxo'jayeva M. "Ona tili o'qitish metodikasi". – Toshkent: "O'qituvchi", 2019.

2. Toshpo'latova S. "Boshlang'ich sinfdan savod o'rgatish va ona tili o'qitish metodikasi". – Toshkent: TDPU nashriyoti, 2021.

3. Qurbonova M. "Boshlang'ich sinf o'quvchilarida savodxonlikni shakllantirishda

diktant turlaridan foydalanish". "Xalq ta'limi" jurnali, 2022, №3.